

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Методичні рекомендації
до семінарських занять та самостійної роботи
(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 052 «Політологія» освітньо-професійної програми
«Політичні технології та аналіз політики»)

Рецензенти:

В. П. Солових – д. н. з держ. управ., професор кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

С. Є. Чмихун – к. філос. н., доцент кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «ХАІ».

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 7 від 19 квітня 2023 року)*

А 64 **Аналіз** міжнародних відносин : методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія» освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналіз політики») / уклад. Н. А. Вінникова. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 28 с.

У комплексі навчально-методичних матеріалів для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія», освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналіз політики» подається: структура лекційного матеріалу, змісти основних понять дисципліни, тематичний план семінарських занять, завдання та методичні вказівки до їх виконання, література для самостійної роботи, методи навчання та критерії оцінювання успішності знань здобувачів.

УДК 327 (075.8)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2023

© Вінникова Н.А., уклад., 2023

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2023

ЗМІСТ

Розділ I. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
Розділ II. Програма навчальної дисципліни	7
Розділ III. Тематичний план навчальної дисципліни	8
Розділ IV. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять та виконання самостійної роботи	13
Розділ V. Методи навчання	18
Розділ VI. Оцінювання успішності знань здобувачів	19
Розділ VII. Питання для підсумкового контролю	21
Розділ VIII. Список рекомендованих джерел	23

РОЗДІЛ І.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Аналіз міжнародних відносин» покликана надати систематизоване узагальнення наукових концепцій і теоретико-методологічних підходів до вивчення міжнародного середовища й світових процесів. Курс призначений для здобувачів, що навчаються за спеціальністю 052 «Політологія», освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналіз політики». Курс також може викладатися здобувачам вищої освіти суспільствознавчих напрямів, зокрема міжнародні відносини, державне управління, філософія, культурологія, історія та ін.

Беззаперечною реальністю сучасного світу є зростання взаємозалежності у міжнародному середовищі, економічна і політична глобалізація, під впливом яких традиційні відносини між державами світу істотно видозмінюються. Їх характеризують принципово нові механізми, що функціонують в умовах стрімкого розширення сфери взаємодії між країнами, та кардинальні зміни в кількісному та якісному складі учасників міжнародних відносин. Складність та суперечливість сучасних міжнародних процесів і явищ потребують відповідних інструментів їх дослідження та підходів до їх осмислення. Аналіз міжнародних відносин має очевидне практичне значення для діяльності працівників сфери політичного управління. Важливість аналізу міжнародних відносин у прикладній сфері впливає з того, що саме вона дає змогу сформулювати науково обґрунтований світогляд в осіб, що можуть бути причетними до підготовки й ухвалення політичних рішень.

Попри наявність значної уваги з боку науковців до міжнародних відносин і світової політики, доводиться констатувати незначну кількість українських видань, присвячених методології дослідження. Доцільність розвитку аналізу міжнародних відносин в Україні пояснюється необхідністю будувати зовнішню політику на міцному фундаменті теоретико-методологічних знань.

Мета курсу – забезпечити здобувачів вищої освіти знанням про теоретико-методологічне підґрунтя трактування подій та процеси у міжнародних відносинах, а також навички аналізу перебігу світових політичних процесів.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналіз політики» основними **завданнями** вивчення дисципліни є такі, які наведені нижче.

Формування таких загальних компетентностей:

ЗК 01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Формування таких фахових компетентностей:

ФК 01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

ФК 02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

ФК 03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

ФК 04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

ФК 05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

ФК 06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівнях.

ФК 07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі мають досягти таких результатів:

ПРН 08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

ПРН 10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

ПРН 11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

ПРН 12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

ПРН 13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівнях.

У теоретичній площині курс знайомить здобувачів із класичними парадигмами міжнародних відносин та сучасними концепціями розвитку світової політики. Також здобувачі повинні навчитися самостійно вико-

ристовувати методи аналізу міжнародних відносин. Завдання до семінарських занять слугують закріпленню лекційного матеріалу. Завдання до кожного семінарського заняття сформульовані в такий спосіб, що їх виконання сприятиме набуттю здобувачами освіти прикладного застосування отриманих на лекціях знань.

Список рекомендованої літератури містить перелік обов'язкових для опрацювання наукових робіт та офіційних документів з регулювання сфери міжнародного права. Ознайомлення із додатковою літературою може істотно розширити знання доробку провідних учених, які займаються науковими дослідженнями проблематики, пов'язаної з міжнародними відносинами. Для отримання актуальної інформації список джерел містить широкий спектр посилань на онлайн-ресурси міжнародних організацій та установ, науково-дослідних інститутів, аналітичних центрів.

Структура курсу містить два розділи з кількома темами в кожному. У межах кожної теми здобувачам запропоновані завдання, що сприяють розумінню прикладної значущості пройденого лекційного матеріалу та напрацюванню навичок застосування вивчених методів аналізу до сучасного стану міжнародних справ. Такий підхід забезпечує викладання кожної з указаних тем комплексно і в систематизованому вигляді, що має допомогти здобувачам краще засвоїти матеріал і підготуватися до подальшого поглибленого вивчення предмету.

Основними критеріями оцінювання поточної успішності здобувачів є виконання завдань, участь у семінарських заняттях. Передбачена форма підсумкового контролю – екзамен.

Кількість кредитів – 4.

Кількість годин – 120.

РОЗДІЛ ІІ. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
30 год	10 год
Практичні, семінарські заняття	
30 год	8 год
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
60 год	102 год
Разом 120 год	

Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
Розділ 1. Теоретичні основи та методи дослідження міжнародних відносин												
Тема 1. Парадигми трактування міжнародних відносин	20	5				10	23	4	2			17
Тема 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем	20	5	5			10	20	2	1			17
Тема 3. Методи дослідження міжнародних відносин	20	5	5			10	19	1	1			17
Разом за розділом 1	30	15	15			30	62	7	4			51
Розділ 2. Учасники та механізми регулювання міжнародних відносин												
Тема 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах	20	5	5			10	20	1	2			17
Тема 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин	20	5	5			10	20	1	1			17
Тема 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія	20	5	5			10	19	1	1			17
Разом за розділом 2	60	15	15			30	30	3	4			51
Усього годин	120	30	30			60	120	10	8			102

РОЗДІЛ ІІІ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Теоретичні основи та методи дослідження міжнародних відносин

Тема 1. Парадигми трактування міжнародних відносин

Принципи класичної школи міжнародних відносин: суб'єктивізм, антропоморфізм, нормативізм. Теорія міжнародних відносин як синтетична дисципліна у системі суспільних наук. Міждисциплінарний характер теорії міжнародних відносин: взаємозв'язок ТМВ із політологією, соціологією, філософією, історією, географією, правознавством та економічними науками. Специфіка сучасного етапу розвитку науки про міжнародні відносини.

Реалізм. Основні ідеї Фукідіда, Полібія, Ніколло Макіавеллі, Томаса Гоббса, Георга Гегеля, Макса Вебера, Карла фон Клаузевиця у формуванні основних положень політичного реалізму. Наукова інституціоналізація політичного реалізму в працях Ганса Моргентау. Ключові положення теорії політичного реалізму. Міжнародні відносини впливають із людської егоїстичної натури. Держави – головні актори міжнародних відносин. Національні інтереси – провідний мотив поведінки держав у світовій політиці. Сутність міжнародних відносин – боротьба за владу (вплив) між державами. Анархічність та незмінність – основні характеристики міжнародного середовища. Міждержавні конфлікти й зіткнення інтересів на світовій політичній арені у фокусі аналізу представників класичного реалізму.

Основні твердження теорії балансу сил: рівновага держав – основа стабільності міжнародних відносин, причини війн – порушення рівноваги сил між державами; запорука стабільності міжнародних відносин – створення міждержавних коаліцій.

Неореалізм. Особливості теоретико-методологічних засад неореалізму в інтерпретації міжнародних відносин. Спроби синтезу принципів класичного реалізму і теорії міжнародних систем в роботах Кеннета Волтца, Роберта Гілпіна, Джона Міршаймера. Людина, держава та міждержавне середовище як основні категорії аналізу міжнародних відносин у рамках неореалізму. В умовах міжнародної анархії основна роль належить матеріально-силовим факторам, або полярності. Три типи полярності міжнародних систем: біполярний, мультиполярний та уніполярний за Кеннетом Волтцем. Позиція держав у ієрархії міжнародних систем символізує акумульований ними силовий потенціал, яким вони можуть оперувати та який зобов'язує їх до певної поведінки, а також визначає функції, здійснювані державою у міжнародному середовищі. Інтерпретація стану конфлікту як ситуативного прояву співвідношення сил провідних акторів

у міжнародній системі. Міжнародне співробітництво як несталий вияв спільних інтересів, що може існувати і розвиватися лише на основі балансу вигоди, отриманої від нього.

Ідеалізм. Розвиток теоретичних засад ідеалізму в працях Аристотеля: твердження про суб'єктивний характер держави та її політики; остаточна мета взаємодії держав – благо громадян; володіння збройними силами – необхідність на випадок війни. Теологічна концепція Томи Аквінського і відродження основних тверджень ідеалізму в Середньовіччі. Ідея теократичності міжнародних відносин. Справедливість як ключовий принцип у взаємодії між державами.

Проекти концепції «вічного миру» – повного вилучення війни з міжнародних відносин і створення конфедерації держав у роботах провідних європейських мислителів. Обґрунтування впровадження системи міжнародного права Гуго Гроцієм. Концепція «обмеження сили» у міжнародних відносинах Джеремі Бентама. Цілісне формулювання ідеалістичного розуміння міжнародних відносин у працях Іммануїла Канта. Принципи дотримання перманентного миру між державами за Іммануїлом Кантом. Розвиток ліберального напрямку в теорії міжнародних відносин крізь призму теоретичних поглядів Джона Локка, Томаса Пейна, Джона Мілля, Вудро Вільсона.

Вихідні пункти ліберальної парадигми ТМВ: гармонія інтересів учасників міжнародних відносин, включення у спектр аналізу міжнародної політики міждержавних організацій, суспільних груп, світової громадської думки, які є інструментами стабільності; зростання взаємозалежності світу, співробітництво держав і народів як провідні тенденції світової політики; конфлікти – аномальне явище у міжнародних відносинах; посилення міжнародних організацій, права і моралі, які обмежують анархію.

Неоліберальний напрям теорії міжнародних відносин. Плюралістичний підхід Джозефа Ная, Роберта Кеохейна, Джеймса Розенау. Дослідження впливу транснаціональних відносин на зміст і характер міждержавної політики. Визначення Джозефом Насем та Робертом Кеохейном чотирьох типів транснаціональної глобальної взаємодії, що відбувається поза межами традиційних міждержавних відносин за умов опосередкованого контролю з боку державної бюрократії, у сферах: 1) інформації; 2) транспорту; 3) фінансів; 4) туризму.

Плюралізм – визначальна характеристика сучасних міжнародних відносин, який полягає у рівнозначності міждержавних та недержавних відносин і навіть зростанні залежності перших від других. Провідна риса світових політичних процесів – розвиток міжнародного співробітництва і домінування кооперативних інтересів. Діяльність держав у глобальній системі залежить від правових та інституційних регулювань. Держави у пошуках оптимальних механізмів співпраці встановлюють певний режим

взаємовідносин, побудований на основі міжнародних організацій, які впливають на міжнародні відносини, створюючи розгалужену систему права. Комбінація економічного та ідеологічного чинників, найважливіших трендів розвитку міжнародних відносин, – основа плюралістичного напрямку неолібералізму. Взаємодія цих чинників, поряд зі зростанням транснаціональності міжнародної системи, свідчення про можливість тривалого консенсусу між державами світу.

«Великі дебати» в теорії міжнародних відносин

Перші «великі дебати» (1920-ті – 30-ті рр. ХХ ст.). Дискусія між реалістами та ідеалістами стосовно ключових питань міжнародно-політичної науки: актори і природа міжнародних відносин, цілі й засоби учасників міжнародних процесів.

Другі «великі дебати» (1950-ті – 60-ті рр. ХХ ст.). Критика представниками «модернізму» традиційних методів дослідження класичної школи ТМВ. Полеміка між «модерністами» і «традиціоналістами», спричинена прагненням перебороти недоліки класичного підходу і надати вивченню міжнародних відносин дійсно наукового статусу. Підвищена увага до застосування математичних методів дослідження, моделювання, збору і обробки даних, емпіричній верифікації результатів.

Третя хвиля великих дебатів (кін. 1970-х – поч. 80-х. ХХ ст.). Основні положення суперечки неореалістів і неолібералів стосовно світового ладу, ролі держав на міжнародній арені, стану міжнародних конфліктів і форм співробітництва, проблеми міжнародних режимів.

Проблема оцінки наслідків анархічності міжнародних відносин. Теорія неореалізму залишається етатичною, наполягаючи на визначальній ролі держави в міжнародній системі, тоді як теорія неолібералізму (й особливо плюралізму) спирається на транснаціоналізм.

Конструктивізм. Теоретичні витoki конструктивізму в дослідженнях Бенедикта Андерсена. Дослідження інтерсуб'єктивних структур міжнародних відносин Олександром Вендтом, Мартою Фіннемор. Ідентичності та інтереси держави значною мірою сконструйовані соціальними структурами. Ідентичність держави має колективний, а не індивідуальний характер. У структурі ідентичності може мати місце велика кількість смислових елементів (міфів, ідей, уявлень), які можуть спрацьовувати на ті або інші політичні цілі. Ідентичність як експлікативний чинник зовнішньої і внутрішньої політики держави.

Структура міжнародних відносин є результатом застосування ідей, які поділяють еліти і громадяни. Основні проблеми міжнародних відносин визначаються не інтересами, не силою і владою, а нормами і віруваннями, якими керуються політичні лідери. Взаємообумовленість формування ідентичності державами і міжнародного середовища, під яким розуміють спектр наднаціональних ідей і норм. Категорія «світового культурного

середовища». Принципи «глобальної культури» – індивідуалізм і раціональна дія, орієнтовані на досягнення свободи і прогресу – є основою західного капіталізму і держави як системи раціональних бюрократичних інститутів більшості країн світу, а також підґрунтям для поділу на «ми» (ті, хто сформував ці інститути) і «вони» (ті, хто їх не має, або не визнає).

Тема 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем

Принципи модернізму в дослідженні міжнародних відносин: емпіризм, індуктивність, об'єктивізм, системність. Розуміння міжнародних відносин як сукупності зв'язків між учасниками. Спроби створення універсальної замкненої логічної теорії міжнародних відносин, яка б дала змогу не лише описати сучасні та минулі конфігурації, перебіг подій у міжнародній системі й пояснити їх, але також передбачити їх майбутні моделі. Основоположник загальної теорії систем – американський вчений австрійського походження Людвіг фон Берталанфі. Теза про ізоморфічність законів, що діють однаково і у природній, і в соціальній системах. Загальна характеристика й особливості міжнародних систем. Міжнародна система як ієрархічно-структурована, цілісна сукупність учасників міжнародних відносин, що пов'язані між собою сталими відносинами. Могутність як критерій ієрархічності взаємозв'язків учасників міжнародних відносин. Стадії розвитку міжнародних систем. Теорії глобальних циклів гегемонії Джорджа Моделскі в міжнародних відносинах.

Класифікація міжнародних систем Мортон Каплана. Ідея про відповідність типів міжнародних систем глобальному розподілові сил, тобто їхній «полюсності». Відносини в системі визначаються кількістю полюсів і співвідношенням між ними, відносинами між полюсами та нейтральними державами й універсальними акторами. Провідний чинник формування міжнародних відносин – володіння державами ядерною зброєю. Аналіз можливих типів міжнародних систем дає змогу зрозуміти закономірності трансформування системи одного типу в інший.

Світ-системний підхід до інтерпретації структурних характеристик міжнародних відносин. Асиметричність розвитку світової економічної системи. Взаємозалежність розвитку «центру» і «периферії» та «напівпериферії» світової системи. Трагування суб'єктності та джерел економічного домінування в міжнародних відносинах за концепціями Іммануїла Валлерстайна, Фернандо Кардозо, Саміра Аміна. Капіталізм – світова система економічного й політичного панування; втрата національною державою самостійності у внутрішній та зовнішній політиці; експлуатація країн третього світу транснаціональними компаніями; маргіналізація та узалежнення внутрішніх суспільних відносин від тенденцій розвитку міжнародного середовища.

Тема 3. Методи дослідження міжнародних відносин

Проблема методу в дослідженні міжнародних відносин. Системний та діалектичний підходи до вивчення міжнародних відносин. Теоретичний і прикладний рівні міжнародно-політичних досліджень. Методи теоретичного рівня дослідження: аналітичний метод (аналогія, порівняння, інтерполяція, структуризація), синтетичний метод (узагальнення, екстраполяція), абстрагування (редукція, формалізація).

Базові емпіричні методи дослідження міжнародних політичних процесів і подій: загальні (спостереження, вивчення документів); експлікативні (контент-аналіз, метод індикаторів, статистичний метод); конструктивні (експеримент, системний метод, моделювання); прогностичні (дельфійський, метод множинності сценаріїв).

Аналіз неформального виміру міжнародних відносин. «Теорія нерішень» і герестетичний метод у формуванні політичного порядку денного. Типологія «нерішень» та практики їх застосування в міжнародних відносинах. Виявлення наслідків неухвалення рішень у міжнародних відносинах.

Розділ 2. Учасники та механізми регулювання міжнародних відносин

Тема 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах

Проблема трансформації державного суверенітету під впливом глобалізаційних процесів. Чинники деєтатизації державного управління і мережеїзація управлінських процесів. Участь недержавних акторів у державному управлінні. Мультиакторне урядування і проблеми легітимації політико-твірних процесів. Вплив міжнародних організацій на функціонування сучасних держав. Співвідношення національного та наднаціонального рівнів урядування. Виклики функціонуванню держав як міжнародних акторів.

Тема 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин

Поняття, характеристики та функції міжнародних організацій. Типологія організацій: за масштабом, за функціональним типом. Міжнародні неурядові учасники міжнародних відносин. Роль міжнародних неурядових організацій та транснаціональних рухів у формуванні глобального громадянського простору. Завдання міжнародних неурядових організацій. Переваги та проблемні аспекти формування міжнародних неурядових організацій. Залежність міжнародних неурядових організацій від донорів.

Тема 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія

Змістовне наповнення поняття «міжнародне співробітництво». Нормативні принципи міжнародної співпраці: принцип суверенної рівності держав; принцип незастосування сили; принцип мирного розв'язання спорів; прин-

цип невтручання у внутрішні справи; принципи територіальної цілісності держави; принцип непорушності кордонів; принцип поваги до прав людини; принцип рівноправності й самовизначення народів; принцип виконання зобов'язань згідно з міжнародним правом. Трактуювання «сили» в міжнародно-правовій площині. Поняття міжнародних режимів. Форми міжнародного співробітництва. Поняття «мультилатералізму», «білатералізму», «унілатералізму».

Дипломатія як форма несилової реалізації зовнішньої політики. Історичні форми дипломатії. Найважливіші функції дипломатії. Нормативні засади міжнародної дипломатії. Форми дипломатичної діяльності: спеціальні місії та постійні представництва. Принципи дипломатичного протоколу. Процедура встановлення дипломатичних відносин між державами. Структура дипломатичного корпусу. Поняття «Надзвичайний і Повноважний Посол», «консул», «дуаен». Привілеї та імунітети дипломатичних представників.

РОЗДІЛ IV.

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Під час підготовки до семінарських занять слід користуватися конспектом лекцій, методичними вказівками до виконання завдань, а також основною і додатковою літературою, яка зазначена в планах самостійної роботи з урахуванням бібліотечного фонду університету та інтернет-ресурсів.

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Парадигми трактування міжнародних відносин	5
2	Тема 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем	5
3	Тема 3. Методи дослідження міжнародних відносин	5
4	Тема 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах	5
5	Тема 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин	5
6	Тема 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія	5
	Разом	30

Заняття 1. Парадигми трактування міжнародних відносин. План семінару та питання для обговорення.

1. Ключові положення реалізму й ідеалізму та їхня актуальність у контексті трактування чинної кон'юнктури міжнародних відносин.

2. Основні питання «великих дебатів» між прибічниками неореалізму та неолібералізму.

3. Методологічний потенціал конструктивізму в інтерпретації сучасного стану міжнародних відносин та поведінки акторів на міжнародній арені.

4. «Міжпарадигмальний баттл»: дебати щодо оцінювання релевантності вивчених концепцій трактуванню сучасних міжнародних відносин.

Рекомендовані джерела:

- Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001. 276 с.
- Клаузевіц. Природа війни. Харків: Vivat, 2018. 416 с.
- Макіавеллі Н. Державець. Історія Флоренції. Харків: Фолю, 2021. 604 с.
- Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 540 с.
- Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Київ: Наш формат, 2020. 192 с.
- Finnemore M. National Interests in International Society. Cornell University Press. 1996. 154 p.
- Gilpin R. War and Change in World Politics. Cambridge University Press, 1981. 272 p.
- Keohane R. O., Nye J. S. Power and Interdependence. Longman, 2001. 334 p.
- Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics (Updated Edition). W. W. Norton & Company, 2003. 576 p.
- Morgenthau H. J. Political Theory and International Affairs: Hans J. Morgenthau on Aristotle's The Politics. Greenwood Publishing Group, 2004. 151 p.
- Thucydides. History of the Peloponnesian War. Open Road Media, 2020. 820 p.
- Waltz K. N. Man, the State, and War: A Theoretical Analysis. Columbia University Press, 2001. 263 p.
- Wendt A. Social Theory of International Politics. Cambridge University Press, 1999. 429 p.

Заняття 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем. План семінару та питання для обговорення.

1. Особливості системного підходу в трактуванні міжнародних відносин.

2. Хронополітика та теорії глобальних циклів гегемонії.

3. Класифікація міжнародних систем Мортон Каплана та її релевантність в інтерпретації чинної міжнародної кон'юнктури.

4. Концептуальні засади світ-системного підходу до трактування міжнародних відносин.

Рекомендовані джерела:

- Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Харків: Vivat, 2021. 256 с.
- Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи, 2020. 1464 с.
- Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Нова обкл. Київ: Наш формат, 2019. 320 с.

- Ручір Ш. Злет і занепад країн. Хто виграє та програє на світовій арені. Київ: Наш формат, 2018. 408 с.
- Фергюсон Н. Глобальний занепад. Як помирають інститути та економіки. Київ: Наш формат, 2020. 144 с.
- Amin S. Modern Imperialism, Monopoly Finance Capital, and Marx's Law of Value': Monthly Review Press, 2018. 250 p.
- Cardoso F. H. Charting a New Course: The Politics of Globalization and Social Transformation, Rowman & Littlefield, 2001. 334 p.
- Kaplan M. A. System and Process in International Politics. ECPR Press, 2005. 260 p.
- Modelski G. Documenting Global Leadership. Palgrave MacMillan, 2017. 436 p.
- Wallerstein I. The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century. University of California Press, 2011. 440 p.

Заняття 3. Методи дослідження міжнародних відносин. План семінару та питання для обговорення.

1. Ефективність методів дослідження міжнародних відносин: теоретичний та емпіричний виміри.
2. Особливості аналізу неформальної площини міжнародних процесів та світової політики. Теорія «нерішень» та її застосування в дослідженні міжнародних відносин.
3. Кейс-стаді міжнародної події.

Рекомендовані джерела:

- Вінникова Н. Нерішення як селективний механізм регулювання політичних процесів. Парадокси політичних рішень в епоху постдемократії : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 282–292 (424) с.
- Вьюяр Е. Порядок денний. Харків: Vivat, 160 с.
- Лісовська Ю., Лісовський П. Політика міжнародних відносин. Проблеми та перспективи. Київ: Університет «Україна», 2021. 350 с.
- Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / О. Н. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 206 с.
- Шегрін С. Політологія міжнародних відносин: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 256 с.
- Sørensen G., Møller J., Jackson R. Introduction to International Relations: Theories and Approaches. Oxford University Press, 2022. 472 p.

Заняття 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах. План семінару та питання для обговорення.

1. Трансформація суверенітету та функцій держави під впливом глобалізаційних процесів.
2. Вплив недержавних акторів на зовнішню та внутрішню політику держав.
3. Позиції держав у глобальних ланцюгах постачання.
4. Міжнародні відносини в контексті трансформації світового порядку: протистояння США та Китаю.

Рекомендовані джерела:

- Аджемоґлу Д., Робінсон Дж. Вузкий коридор. Держави, суспільства і доля свободи. Київ: Наш формат, 2020. 520 с.
- Вебб Е. Велика дев'ятка. Як ІТ-гіганти та їхні розумні машини можуть змінити людство. Харків: Vivat, 2020. 352 с.
- Ганс-Адам II. Держава в третьому тисячолітті. Київ: ДІПА, 2018. 224 с.
- Закарія Ф. 10 уроків для світу після пандемії. Київ: Наш формат, 2021. 264 с.
- Зірен Ф. Майбутнє? Китай! Як нова наддержава змінює наше життя, нашу політику, нашу економіку. Київ: Бурда-Україна, 2021. 352 с.
- Кай-Фу Лі. Наддержави штучного інтелекту. Китай, Кремнієва долина і новий світовий лад; перекл. з англ. В. Пунько. Київ: ВООКСНЕФ, 2020. 297 с.
- Муазі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ: Брайт Букс, 2018. 184 с.

Заняття 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин. План семінару та питання для обговорення.

1. Засади діяльності та роль у безпеково-оборонному вимірі міжнародного співробітництва Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

Ефективність Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) у формуванні засад міжнародної безпеки.

2. Рада Європи та формування нормативного регулювання міжнародних відносин.

3. Регіональний вимір регулювання міжнародних відносин: АСЕАН як платформа взаємодії країн Південно-Східної Азії.

4. Регіональний вимір регулювання міжнародних відносин: інституційні засади та політичний потенціал Африканського Союзу.

5. Регіональний вимір регулювання міжнародних відносин: Ліга арабських держав (ЛАД).

6. Регіональний вимір міжнародних відносин: МЕРКОСУР у регулюванні міжнародних відносин у Південній Америці.

Рекомендовані джерела:

<http://www.nato.int> – офіційне інтернет-представництво НАТО.

<http://www.osce.org> – офіційне інтернет-представництво Організації з безпеки і співробітництва в Європі.

<https://www.coe.int/en/web/portal/> – офіційне інтернет-представництво Ради Європи.

<http://www.aseansec.org> – офіційне інтернет-представництво Асоціації країн Південно-Східної Азії.

<http://www.africa-union.org> – офіційне інтернет-представництво Африканського Союзу.

<http://www.leagueofarabstates.net/ar/Pages/default.aspx> – офіційне інтернет-представництво Ліги арабських держав.

<https://www.mercosur.int/en/> – офіційне інтернет-представництво МЕРКОСУР.

Заняття 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія. План семінару та питання для обговорення.

1. Принципи міжнародного співробітництва та їхня ефективність у нормативній та практичній площинах.

2. Особливості мультилатералізму й унілатерального підходу в сучасних міжнародних відносинах.

3. Форми «силового» тиску в міжнародних процесах: «soft power» і «hard power».

4. Новітні виміри дипломатичної діяльності («цифрова дипломатія», «культурна дипломатія» тощо) та їхня роль у регулюванні міжнародних відносин.

Рекомендовані джерела:

- Кіссінджер Г. Дипломатія. Київ: КМ-Букс, 2022. 864 с.
- Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І. Б. Матяш, В. М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДІП», 2021. 252 с
- Паламарчук М. Військово-морська міць та її межі. Київ: Наш формат, 2019. 200 с.
- Піпченко Н., Макаренко Є., Рижков М. Цифрова дипломатія. Підручник. Київ : ВАДЕКС, 2019. 318 с.
- Київська школа дипломатичних мистецтв. URL: <https://diplomatic-arts.org/ua/>
- National Museum of American Diplomacy. URL: <https://diplomacy.state.gov/>
- Diplo (Swiss-Maltese non-governmental organization that specializes on capacity development in the field of Internet governance and digital policy). URL: <https://www.diplomacy.edu/>

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Парадигми трактування міжнародних відносин. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал і рекомендовані джерела з цієї теми, підготуватися до дебатів «Міжпарадигмальний баттл ХХІ».	10
2	Тема 2. Характеристики та принципи розвитку міжнародних систем. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал і рекомендовані джерела з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення згідно із завданнями до теми практичного заняття.	10
3	Тема 3. Методи дослідження міжнародних відносин. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал і рекомендовані джерела з цієї теми, підготувати аналітичний проєкт з презентацією використання одного з методів дослідження повідомлення за питаннями теми практичного заняття.	10
4	Тема 4. Статус і роль держав у сучасних міжнародних відносинах. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал і рекомендовані джерела з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття.	10
5	Тема 5. Міжнародні організації як регулятори міжнародних відносин. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал і рекомендовані джерела з цієї теми, підготувати інформаційне повідомлення з медіапрезентацією відповідно до завдання практичного заняття.	10
6	Тема 6. Міжнародне співробітництво та дипломатія. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал і рекомендовані джерела з цієї теми, підготувати проєкт з медіапрезентацією відповідно до завдання практичного заняття.	10
	Усього:	60

РОЗДІЛ V. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання

Шифр та результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики/форми оцінювання
ПРН 08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.	Лекція; пошук джерел інформації (критичний аналіз, інтерпретація), корегування та підготовка частини наукового дослідження, її презентація.	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження, екзаменаційний тест.
ПРН 10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	Лекція, надання зворотного зв'язку, виконання творчих завдань у командах, аналіз отриманих результатів.	Оцінювання результатів дослідження на практичних заняттях; розв'язування аналітичних завдань.
ПРН 11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.	Лекція, робота в командах, робота з вторинними даними, презентація результатів досліджень.	Оцінювання виконання творчих завдань, екзаменаційний тест.
ПРН 12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	Лекція, робота в командах, робота з вторинними даними, презентація результатів досліджень.	Оцінювання виконання творчих завдань, екзаменаційний тест.
ПРН 13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.	Лекція, робота з вторинними даними, презентація результатів досліджень.	Оцінювання виконання творчих завдань, екзаменаційний тест.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформі Coursera тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);
- участь у майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);

– участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (у розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

РОЗДІЛ VI. ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та практичних занять (групова дискусія, тренінгові завдання);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань під час індивідуальної / командної роботи здобувачів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- оцінювання вмінь та навичок збирати та оброблювати дані.

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі виступів здобувачів. Виступи з інформаційними повідомленнями оцінюються за такими складовими:

- аналітичне обґрунтування презентованого матеріалу;
- різноманіття використаних джерел;
- актуальність інформації;
- форма подання та структурованість презентованого матеріалу;
- комунікація з аудиторією під час виступу та вміння аргументувати.

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність здобувача засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, рівень знань за результатами опитування на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

За виступ на практичному занятті здобувач може отримати 10 балів (розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, монографій, статистичних даних, схем тощо), а також додаткові 2–3 бали за доповнення, уточнення після відповіді або виступу іншого здобувача. Загальна максимальна сума балів за роботу в семестрі складає **60** балів.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача. Він проводиться у вигляді семестрового екзамену у тестовій формі. Екзаменаційний тест містить 20 питань. Час виконання – до 80 хвилин. Кожному питанню присвоєно певну кількість балів відповідно до кількості правильних варіантів відповідей. Максимальна сума балів за екзамен складає **40**. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю.

Максимальна сума балів за семестр складає **100** балів.

Критерії та методи оцінювання

Методи оцінювання	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
1	2	3
Оцінювання виступів з доповідями на семінарських заняттях	Зміст доповіді відповідає темі і розкриває її повною мірою, доповідь супроводжується графічною презентацією, відповіді на запитання є вичерпними, логічними і обґрунтованими.	10
	Зміст доповіді відповідає темі, але розкриває її не повністю або частково, доповідь супроводжується непоказною графічною презентацією, відповіді на запитання є не повною мірою вичерпними, логічними і обґрунтованими.	8
	Зміст доповіді не відповідає темі і не розкриває її сутності, відповіді на запитання є хаотичними, неточними або необґрунтованими.	5
Оцінювання участі у дискусіях при обговоренні доповідей на семінарських заняттях	Здобувач вищої освіти бере активну участь у дискусії при обговоренні доповіді; запитання, які він ставить доповідачу, відповідають темі доповіді, є зрозумілими і суттєвими.	2–3
	Здобувач вищої освіти бере участь у дискусії при обговоренні доповіді; запитання, які він ставить доповідачу, частково відповідають темі доповіді, подекуди є зрозумілими або суттєвими	0–2

1	2	3
Підсумковий контроль (тестування)	Здобувач правильно відповів на всі тестові питання.	40
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 75 % тестових питань.	30–39
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 50 % тестових питань.	20–29
	Здобувач правильно відповів на не менш ніж 25 % тестових питань.	10–19
	Здобувач правильно відповів на менш ніж 25 % тестових питань.	1–9
	Здобувач не відповів на жодне з тестових питань.	0

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота						Екзамен	Сума
Розділ 1			Розділ 2			Разом	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	60	40
10	10	10	10	10	10		100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	Відмінно
70–89	Добре
50–69	Задовільно
1–49	Не задовільно

РОЗДІЛ VII. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Принципи класичної школи міжнародних відносин.
2. Політичний реалізм в теорії міжнародних відносин.
3. Концепція «балансу сил» в міжнародних відносинах.
4. Ліберально-ідеалістичний напрямок теорії міжнародних відносин.
5. Загальна характеристика та ключові ідеї неореалізму.
6. Концепції неоліберального напряму в міжнародних відносинах.
7. Ключові питання «великих дебатів» неореалізму та неолібералізму в рамках теорії міжнародних відносин.
8. Домінанти дослідження міжнародних відносин у спектрі конструктивізму.
9. Загальні принципи модерністських теорій в міжнародних дослідженнях.

10. Загальна характеристика і особливості міжнародних систем.
11. Принципи та критерії ієрархії міжнародних систем.
12. Особливості розвитку міжнародних систем.
13. Модель глобальних циклів гегемонії.
14. Концептуальна типологія міжнародних систем за Мортоном Капланом.
15. Світ-системний підхід до трактування міжнародних відносин.
16. Загальні принципи і методологічні підходи до дослідження міжнародних відносин.
17. Методи теоретичного рівня дослідження.
18. Емпіричні методи дослідження міжнародних політичних процесів і подій.
19. Аналіз неформального виміру міжнародних відносин: типологія «нерішень» та практики їх застосування в міжнародних відносинах.
20. Проблема трансформації державного суверенітету під впливом глобалізаційних процесів.
21. Поняття, характеристики та функції міжнародних організацій.
22. Типологія організацій: за масштабом, за функціональним типом.
23. Роль міжнародних неурядових організацій і транснаціональних рухів у формуванні глобального громадянського простору.
24. Змістовне наповнення поняття «міжнародне співробітництво».
25. Трактування «сили» в міжнародно-правовій площині.
26. Поняття міжнародних режимів.
27. Дипломатія як форма несилової реалізації зовнішньої політики.
28. Форми дипломатичної діяльності: спеціальні місії та постійні представництва.
29. Процедура встановлення дипломатичних відносин між державами.
30. Привілеї та імунітети дипломатичних представників.

Зразок екзаменаційного завдання з курсу «Аналіз міжнародних відносин» (приклад питання в тесті)

1. Згідно з якою парадигмою трактування міжнародних відносин поведінка держав визначається виключно їхніми егоїстичними інтересами та силовим потенціалом?

- а) ідеалізм;
- б) реалізм;
- в) конструктивізм.

РОЗДІЛ VIII. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

- Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузький коридор. Держави, суспільства і доля свободи. Київ: Наш формат, 2020. 520 с.
- Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001. 276 с.
- Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Харків: Vivat, 2021. 256 с.
- Ван Мідделаар Л. Нова політика Європи. Десять років політичних криз. Київ: Дух і Літера, 2021. 408 с.
- Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи, 2020. 1464 с.
- Зірен Ф. Майбутнє? Китай! Як нова наддержава змінює наше життя, нашу політику, нашу економіку. Київ: Бурда-Україна, 2021. 352 с.
- Кіссінджер Г. Дипломатія. Київ: КМ-Букс, 2022. 864 с.
- Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Нова обкл. Київ: Наш формат, 2019. 320 с.
- Клаузевіц. Природа війни. Харків: Vivat, 2018. 416 с.
- Культурна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І. Б. Матяш, В. М. Матвієнка; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Київ: ДП «ГДП», 2021. 252 с.
- Лісовська Ю., Лісовський П. Політика міжнародних відносин. Проблеми та перспективи. Київ: Університет «Україна», 2021. 350 с.
- Макіавеллі Н. Державець. Історія Флоренції. Харків: Фоліо, 2021. 604 с.
- Михасюк І., Михайлишин Р. Міжнародні економічні відносини в сучасних міждержавних воєнних конфліктах : підручник. М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 312 с.
- Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / О. Н. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 206 с.
- Муазі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ: Брайт Букс, 2018. 184 с.
- Піпченко Н., Макаренко Є., Рижков М. Цифрова дипломатія: підручник. Київ : ВАДЕКС, 2019. 318 с.
- Ручір Ш. Злет і занепад країн. Хто виграє та програє на світовій арені. Київ: Наш формат, 2018. 408 с.

- Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна. та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 540 с.
- Фергюсон Н. Глобальний занепад. Як помирають інститути та економіки. Київ: Наш формат, 2020. 144 с.
- Шегрін С. Політологія міжнародних відносин: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 256 с.
- Amin S. Modern Imperialism, Monopoly Finance Capital, and Marx's Law of Value' : Monthly Review Press, 2018. 250 p.
- Cardoso F. H. Charting a New Course: The Politics of Globalization and Social Transformation, Rowman & Littlefield, 2001. 334 p.
- Finnemore M. National Interests in International Society, Cornell University Press, 1996. 154 p.
- Gilpin R. War and Change in World Politics. Cambridge University Press, 1981. 272 p.
- Kaplan M. A. System and Process in International Politics. ECPR Press, 2005. 260 p.
- Keohane R. O., Nye J. S. Power and Interdependence. Longman, 2001. 334 p.
- Mearsheimer J. J. The Tragedy of Great Power Politics (Updated Edition). W. W. Norton & Company, 2003. 576 p.
- Modelski G. Documenting Global Leadership. Palgrave MacMillan, 2017. 436 p.
- Morgenthau H. J. Political Theory and International Affairs: Hans J. Morgenthau on Aristotle's The Politics. Greenwood Publishing Group, 2004. 151 p.
- Thucydides. History of the Peloponnesian War. Open Road Media, 2020. 820 p.
- Wallerstein I. The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century. University of California Press, 2011. 440 p.
- Waltz K. N. Man, the State, and War: A Theoretical Analysis. Columbia University Press, 2001. 263 p.
- Wendt A. Social Theory of International Politics. Cambridge University Press, 1999. 429 p.

Допоміжна література

- Вінникова Н. Нерішення як селективний механізм регулювання політичних процесів. Парадокси політичних рішень в епоху пост-демократії : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 282–292 (424) с.

- Вюйяр Е. Порядок денний. Харків: Vivat, 160 с.
- Ганс-Адам П. Держава в третьому тисячолітті. Київ: ДПА, 2018. 224 с.
- Гудвін Д. Лідерство у буремні часи. Харків: Vivat, 2021. 592 с.
- Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ: Наш формат, 2020. 928 с.
- Закарія Ф. 10 уроків для світу після пандемії. Київ: Наш формат, 2021. 264 с.
- Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Як не залишитись на узбіччі історії. Харків: Віват, 2020. 256 с.
- Корсунський С. Як будувати відносини з країнами Азії. Харків: Vivat. 2021. 288 с.
- Ледерак Дж. П. Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Київ: Дух і літера, 2019. 250 с.
- Фергюсон Н. Цивілізація. Як Захід став успішним. Київ: Наш формат, 2018. 488 с.
- Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривденості. Київ: Наш формат, 2020. 192 с.
- Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. Київ: Основи, 2019. 376 с.
- Pardo R. P. An Analysis of Hans J. Morgenthau's Politics Among Nations. CRC Press, 2017. 102 p.
- Sørensen G., Møller J., Jackson R. Introduction to International Relations: Theories and Approaches. Oxford University Press, 2022. 472 p.
- Vinnykova N. “Risks of political non-decision-making (applications to Ukraine),” *Politicus*, 2020. 5. P. 35–43. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-5.5>

**Посилання на інформаційні ресурси
в Інтернеті, відео-лекції,
інше методичне забезпечення**

Інтернет-представництва міжнародних організацій і об'єднань

- <http://www.uia.org> – представництва міжнародних організацій у мережі інтернет.
- <http://www.un.org> – офіційне інтернет-представництво ООН.
- <http://www.imf> – офіційне інтернет-представництво Міжнародного валютного фонду.
- <https://www.wto.org/> – офіційне інтернет-представництво Світової Організації Торгівлі.

- <https://www.worldbank.org/en/home/> – офіційне інтернет-представництво Світового Банку.
- <http://www.oecd.org> – офіційне інтернет-представництво Організації з економічного співробітництва та розвитку.
- <http://www.nato.int> – офіційне інтернет-представництво НАТО.
- <https://www.coe.int/en/web/portal/> – офіційне інтернет-представництво Ради Європи.
- <http://www.osce.org> – офіційне інтернет-представництво Організації з безпеки і співробітництва в Європі.
- <https://asean.org/> – офіційне інтернет-представництво Асоціації країн Південно-Східної Азії.
- <http://www.africa-union.org> – офіційне інтернет-представництво Африканського Союзу.
- <http://www.leagueofarabstates.net/ar/Pages/default.aspx> – офіційне інтернет-представництво Ліги арабських держав.
- <http://www.opec.org> – офіційне інтернет-представництво Організації країн-експортерів нафти.
- <https://www.mercosur.int/en/> – офіційне інтернет-представництво МЕРКОСУР.

Інтернет-представництва аналітичних центрів та науково-дослідних установ

<http://www.niss.gov.ua> – Національний інститут стратегічних досліджень.

<http://csis.org> – Centre for Strategic and International Studies.

<http://www.fpa.org> – Foreign Policy Association.

<http://www.iiss.org> – International Institute for Strategic Studies.

<http://www.chathamhouse.org.uk> – Royal Institute of International Affairs (Chatham House).

<http://www.jiia.or.jp/en> – Japan Institute of International Affairs.

<http://www.sipri.org> – Swedish Institute of International Affairs.

<http://www.pewresearch.org> – PewResearchCenter.

<https://thediplomat.com/> – The Diplomat.

<https://www.economist.com> – The Economist.

<http://www.foreignaffairs.com> – Foreign Affairs.

<http://www.fpif.org> – Foreign Policy in Focus.

<http://jia.sipa.columbia.edu> – Journal of International Affairs.

<http://politicus.od.ua> – науковий журнал «Politicus».

Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів / розпоряджень ректора / проректора або за змішаною формою навчання, або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень із заборонаю відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен у тестовій формі дистанційно на платформі GoogleForms <https://forms.gle/fg1QbA8HESpnxoSZA>

Навчальне видання

Вінникова Наталія Анатоліївна

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Методичні рекомендації
до семінарських занять та самостійної роботи
(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 052 «Політологія» освітньо-професійної програми
«Політичні технології та аналіз політики»)

Коректор *О. В. Пікалова*
Комп'ютерне верстання *В. В. Савінкова*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 1,71. Наклад 50 пр. Зам. № 57/23.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна
Тел.: 705 24 32